

Evaluatie Gemeenteraadsverkiezingen Eijsden-Margraten 2026

INHOUD

1 Managementsamenvatting 3
2 Inleiding 6
2.1 Aanleiding 6
2.2 Doelstelling 6
2.3 Onderzoeksvraag 6
2.4 Afbakening 7
3 Onderzoeksopzet 8
3.1 Onderzoeksaanpak 8
3.2 Gebruikte bronnen 9
3.3 Leeswijzer 9
4 Analyse per thema 10
4.1 Organisatie van de verkiezingen 10
4.2 Communicatie 10
4.3 Kandidaatstelling 11
4.4 Campagne-uitingen 11
4.5 Verkiezingsdebatten 11
4.6 Uitslagenavond 11
4.7 Veiligheid en Openbare Orde 12
5 Integrale conclusies 13

1 Managementsamenvatting

Op 18 maart 2026 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats in de gemeente Eijsden-Margraten. Met een opkomstpercentage van 63,1% lag de opkomst ruim boven het landelijke gemiddelde en hoger dan tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. De verkiezingen zijn organisatorisch zonder noemenswaardige incidenten verlopen. De positieve uitkomst vormt echter geen aanleiding om uitsluitend terug te kijken op wat goed is gegaan. Juist een zorgvuldig verlopen verkiezing biedt een geschikt moment om kritisch te beoordelen welke onderdelen verder kunnen worden geprofessionaliseerd.

De gemeentesecretaris heeft de concerncontroller opdracht gegeven een onafhankelijke evaluatie uit te voeren naar het volledige verkiezingsproces. Daarbij is nadrukkelijk gekozen voor een integrale benadering waarbij niet alleen de interne organisatie, maar ook politieke partijen, inwoners en ketenpartners zijn betrokken. De evaluatie heeft als doel lessen te trekken voor toekomstige verkiezingen en de kwaliteit van de dienstverlening verder te versterken.

Onderzoeksaanpak
De evaluatie is uitgevoerd langs drie onderzoekssporen:
- bestuurlijk en politiek;
- organisatorisch;
- maatschappelijk.

Hiervoor zijn de volgende informatiebronnen gebruikt:
- interne evaluaties van Team Verkiezingen, Communicatie, Openbare Orde en Veiligheid, en Facilitair;
- communicatieanalyse;
- enquête onder inwoners;
- vragenlijst met de deelnemende politieke partijen;
- analyse van de verkiezingsdocumentatie.
- Algemene conclusie

De samenwerking tussen de betrokken teams verliep goed en de voorbereiding was overwegend zorgvuldig. De hoge opkomst bevestigt dat inwoners de weg naar het stemlokaal goed hebben weten te vinden en dat de gemeentelijke communicatie een groot bereik heeft gehad. De brede inzet van de gemeentelijke communicatiekanalen heeft hieraan aantoonbaar bijgedragen.

Tegelijkertijd laat de evaluatie zien dat op verschillende onderdelen verdere professionalisering wenselijk is. De belangrijkste verbeterpunten hebben betrekking op:
- de ondersteuning van politieke partijen tijdens de kandidaatstellingsprocedure;
- de vastlegging van spelregels rondom campagne-uitingen;
- de regie op verkiezingsdebatten;
- de organisatie van de uitslagenavond;
- de verdere standaardisering van processen en draaiboeken.

Geen van deze verbeterpunten heeft afbreuk gedaan aan de betrouwbaarheid van de verkiezingen. Wel bieden zij kansen om de kwaliteit van toekomstige verkiezingen verder te verhogen.

Belangrijkste bevindingen
Sterke punten
De evaluatie laat zien dat de gemeente op verschillende onderdelen voldoende heeft gepresteerd.

Organisatie
De voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen kende een duidelijke projectstructuur waarbij de samenwerking tussen Team Verkiezingen, Communicatie, OOV, Facilitair en de Griffie goed verliep. Er zijn geen structurele organisatorische knelpunten geconstateerd.

Communicatie
Voor de communicatiecampagne zijn vrijwel alle gemeentelijke communicatiekanalen zijn ingezet, waaronder de gemeentelijke website, De Etalage, sociale media en de digitale nieuwsbrief. De informatievoorziening richting inwoners werd door zowel inwoners als politieke partijen overwegend positief beoordeeld. De analyse van de communicatie laat zien dat de verkiezingspagina duizenden unieke bezoekers heeft getrokken.

Stemproces
Er zijn geen structurele problemen geconstateerd met betrekking tot de bereikbaarheid of toegankelijkheid van de stemlokalen. Het stemproces is ordelijk verlopen en inwoners hebben overwegend positief gereageerd op de organisatie van het stemmen.

Samenwerking
De samenwerking tussen de verschillende gemeentelijke disciplines verliep goed. Ook de samenwerking met de politieke partijen tijdens de voorbereidingsfase werd overwegend positief beoordeeld, ondanks kritiek op de landelijke procedures rondom de kandidaatstelling.

Verbeterpunten
De evaluatie laat tevens een aantal terugkerende aandachtspunten zien.

- Kandidaatstelling
  Vrijwel alle politieke partijen ervaren de landelijke kandidaatstellingsprocedure als onnodig complex en administratief belastend. Hoewel de gemeente deze regelgeving uitvoert binnen de wettelijke kaders, wordt aanbevolen vooraf de ondersteuning aan politieke partijen verder te verbeteren en signalen via de VNG onder de aandacht te brengen.
- Campagne-uitingen
  Er bestaat brede behoefte aan heldere, vooraf vastgestelde spelregels voor campagne-uitingen en verkiezingsborden. Politieke partijen vragen om meer uniformiteit in de toepassing van handhaving en om duidelijke afspraken over aantallen, locaties en plaatsingsperioden.
- Verkiezingsdebatten
  De inhoud van de debatten werd overwegend gewaardeerd. Wel bestaat behoefte aan betere afstemming tussen gemeente en lokale omroepen, een eenduidige communicatie richting partijen en meer regie op de programmering.
- Uitslagenavond
  De organisatie van de uitslagenavond wordt door meerdere partijen als het belangrijkste verbeterpunt genoemd. Met name de presentatie van de uitslagen, de programmering, de samenwerking met de lokale omroepen en de regie gedurende de avond verdienen aandacht.

Aanbevelingen
De evaluatie leidt tot de volgende strategische aanbevelingen:

- Stel gezamenlijke beleidsregels vast voor campagne-uitingen of actualiseer deze (middels de algemene verordening gemeente Eijsden-Margraten) en zorg dat het eigenaarschap belegd is;
- Verbeter de ondersteuning van politieke partijen tijdens de kandidaatstelling;
- Stel een overall projectleider aan vanwege het multidisciplinair karakter;
- Maak vooraf afspraken met lokale omroepen over verkiezingsdebatten en de uitslagenavond;
- Ontwikkel een afzonderlijk draaiboek voor de organisatie van de verkiezingsavond;
- Borg dat na iedere verkiezing een integrale evaluatie wordt uitgevoerd, zodat ervaringen structureel worden vastgelegd en benut.

2 Inleiding

2.1 Aanleiding

Op 18 maart 2026 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats in de gemeente Eijsden-Margraten. Met een opkomstpercentage van 63,1% lag de opkomst aanzienlijk boven het landelijke gemiddelde en tevens hoger dan tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. Daarmee kan worden vastgesteld dat een groot deel van de kiesgerechtigde inwoners heeft deelgenomen aan het democratisch proces.

Een hoge opkomst en een ordelijk verloop vormen echter geen reden om af te zien van een evaluatie. Integendeel, juist een zorgvuldig verlopen verkiezing biedt de mogelijkheid om te leren van ervaringen en de organisatie verder te professionaliseren. De organisatie van verkiezingen vraagt om een continue verbetering van processen, dienstverlening en samenwerking. Op 20 maart van dit jaar heeft een overleg plaatsgevonden tussen de burgemeester en de lijsttrekkers, waarin diverse aandachtspunten t.a.v. de organisatie van de verkiezingen zijn genoemd.

Om die reden heeft de gemeentesecretaris opdracht gegeven tot een integrale evaluatie van de gemeenteraadsverkiezingen 2026. Daarbij is nadrukkelijk gekozen voor een brede evaluatie waarin niet alleen de interne organisatie wordt betrokken, maar ook politieke partijen, inwoners en overige betrokken partners. Hiermee ontstaat een compleet beeld van de sterke punten, de ervaren knelpunten en de mogelijkheden voor verdere kwaliteitsverbetering.

2.2 Doelstelling

Het doel van deze evaluatie is om vast te stellen in hoeverre de gemeenteraadsverkiezingen 2026 doelmatig, doeltreffend en zorgvuldig zijn georganiseerd en welke verbetermaatregelen wenselijk zijn voor toekomstige verkiezingen.

De evaluatie heeft nadrukkelijk een lerend karakter. Het doel is niet om individuele medewerkers of organisaties te beoordelen, maar om gezamenlijk te komen tot een verdere professionalisering van de verkiezingsorganisatie.

2.3 Onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag luidt:

In hoeverre zijn de gemeenteraadsverkiezingen 2026 organisatorisch, bestuurlijk en communicatief effectief verlopen en welke verbetermaatregelen zijn noodzakelijk om toekomstige verkiezingen verder te professionaliseren?

Deze onderzoeksvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

- Hoe is het stemproces door inwoners ervaren?
- Hoe hebben politieke partijen de voorbereiding en uitvoering van de verkiezingen ervaren?
- In hoeverre heeft de gemeentelijke communicatie bijgedragen aan een hoge opkomst?
- Welke organisatorische knelpunten hebben zich voorgedaan?
- Hoe is de samenwerking verlopen tussen de verschillende gemeentelijke teams en externe partners?
- Welke verbeteringen zijn wenselijk voor toekomstige verkiezingen?

2.4 Afbakening

Deze evaluatie richt zich op het volledige verkiezingsproces vanaf de voorbereiding van de kandidaatstelling tot en met de bekendmaking van de definitieve verkiezingsuitslag.

De evaluatie omvat zowel de voorbereiding, uitvoering als nazorg van de verkiezingen en beperkt zich niet uitsluitend tot de verkiezingsdag zelf.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Onderzoeksaanpak

Om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen is gekozen voor een integrale onderzoeksaanpak waarbij verschillende informatiebronnen met elkaar zijn gecombineerd (triangulatie). Hierdoor kunnen bevindingen uit enquêtes worden bevestigd of genuanceerd met informatie uit interviews, interne evaluaties en documentanalyses.

De evaluatie is uitgevoerd langs drie onderzoekssporen:

Bestuurlijk en politiek
Binnen dit spoor zijn de ervaringen opgehaald van de deelnemende politieke partijen en de griffie. Daarbij is onder meer gekeken naar:

- kandidaatstelling;
- informatievoorziening;
- campagne;
- verkiezingsdebatten;
- verkiezingsavond;
- samenwerking met de gemeente.

Organisatorisch
Binnen dit spoor zijn de ervaringen van de gemeentelijke organisatie onderzocht. Hierbij zijn onder andere Team Verkiezingen, Communicatie, Openbare Orde en Veiligheid, Facilitairen de griffie betrokken.

Onderzocht is onder meer:

- voorbereiding;
- organisatie;
- samenwerking;
- stemlokalen;
- communicatie;
- logistiek;
- veiligheid.

Maatschappelijk
Door middel van een enquête onder inwoners is onderzocht hoe inwoners de verkiezingen hebben ervaren. Daarbij is aandacht besteed aan:

- bereikbaarheid van stemlokalen;
- toegankelijkheid;
- informatievoorziening;
- campagne;
- communicatie;
- verkiezingsuitslag.

3.2 Gebruikte bronnen

Voor deze evaluatie zijn de volgende bronnen gebruikt:

- interview Burgemeester
- interne evaluaties;
- communicatieanalyse;
- enquête onder inwoners;
- enquête onder politieke partijen;
- interviews met politieke partijen;
- documentatie;
- draaiboeken;
- vergaderstukken;
- landelijke informatie over verkiezingen.

Door de combinatie van verschillende bronnen ontstaat een betrouwbaar totaalbeeld van het verkiezingsproces.

3.3 Leeswijzer

Na dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten per thema beschreven. Per thema wordt onderscheid gemaakt tussen:

- feitelijke bevindingen;
- analyse;
- conclusies;
- aanbevelingen.

Hierdoor ontstaat een heldere scheiding tussen waarneming en bestuurlijke duiding.

4 Analyse per thema

4.1 Organisatie van de verkiezingen

Bevindingen
De voorbereiding van de verkiezingen is tijdig gestart. Binnen de organisatie was sprake van een duidelijke taakverdeling tussen de verschillende betrokken teams. De samenwerking tussen Team Verkiezingen, Communicatie, Facilitair, Openbare Orde en Veiligheid en de Griffie is gedurende het proces constructief verlopen.

Gedurende de voorbereiding hebben zich geen wezenlijke organisatorische verstoringen voorgedaan die de uitvoering van de verkiezingen hebben beïnvloed.

Analyse
De organisatie functioneerde naar behoren. De verantwoordelijkheden waren belegd en de samenwerking tussen de verschillende disciplines was. De evaluatie laat zien dat de basis voor een professionele verkiezingsorganisatie aanwezig is echter ontbreek er overkoepelende aansturing.

Wel blijkt dat veel kennis nog impliciet aanwezig is bij individuele medewerkers. Hierdoor bestaat het risico dat kennis verloren gaat wanneer medewerkers uitvallen of vertrekken.

Conclusie

De organisatorische basis is solide, maar verdere standaardisering van processen en kennisborging is wenselijk.

4.2 Communicatie

Bevindingen
De gemeente heeft gedurende de verkiezingsperiode gebruikgemaakt van een brede communicatiemix bestaande uit:

- gemeentelijke website;
- De Etalage;
- digitale nieuwsbrief;
- sociale media;
- verkiezingspagina;
- informatiecampagnes.

De communicatie bereikte een groot aantal inwoners. De verkiezingspagina werd duizenden keren bezocht en ook sociale media bereikten een breed publiek.

Analyse
De communicatie heeft aantoonbaar bijgedragen aan de zichtbaarheid van de verkiezingen en vermoedelijk mede aan de relatief hoge opkomst.

Tegelijkertijd blijkt uit reacties van politieke partijen dat inwoners behoefte hebben aan nog duidelijkere informatie over belangrijke momenten in het verkiezingsproces, zoals de kandidaatstelling, verkiezingsdebatten en stemhulpen.

Conclusie

De communicatie was effectief, maar kan verder worden versterkt door meer structuur en herhaling.

4.3 Kandidaatstelling

Vrijwel alle politieke partijen ervaren de landelijke kandidaatstellingsprocedure als ingewikkeld, administratief belastend en weinig gebruiksvriendelijk. Hoewel de gemeente hierin gebonden is aan landelijke regelgeving, kan de ondersteuning richting politieke partijen verder worden verbeterd. Vanuit de organisatie is aangegeven dat er door middel van een info-avond in mei 2025, een voorinleverdag de week voor de kandidaatstelling en nog een terugkommoment getracht is voldoende hulp aan te bieden.

Aanbevolen wordt om vooraf informatiebijeenkomsten te organiseren, standaardformats beschikbaar te stellen en signalen richting de VNG te bundelen.

4.4 Campagne-uitingen

De evaluatie laat zien dat vrijwel alle partijen behoefte hebben aan duidelijke en uniforme spelregels voor verkiezingsborden. Belangrijkste aandachtspunten zijn:

- maximaal aantal uitingen;
- plaatsingsperiode;
- locaties;
- uniforme handhaving;
- proportionaliteit.

De evaluatie laat zien dat de huidige beleidsregels ruimte laten voor interpretatie waardoor verschil in handhaving worden ervaren en geen duidelijke eigenaar is van het beleid.

4.5 Verkiezingsdebatten

De verkiezingsdebatten worden inhoudelijk positief beoordeeld. Verbeterpunten liggen vooral op:

- regie van en afstemming met lokale omroep(en);
- tijdige communicatie vanuit de lokale omroep(en);
- betere aansluiting op lokale thema's;
- bundeling van informatie richting partijen.

4.6 Uitslagenavond

De organisatie van de uitslagenavond vormt het meest genoemde verbeterpunt binnen de evaluatie. Met name aandacht wordt gevraagd voor:

- programmaregie;
- presentatie van de uitslagen;
- samenwerking met lokale omroepen;
- communicatie gedurende de avond;
- technische ondersteuning.

De evaluatie laat zien dat de avond inhoudelijk was, maar organisatorisch professioneler kan worden ingericht met meer regie door de gemeente.

4.7 Veiligheid en Openbare Orde

Gedurende de verkiezingen hebben zich geen incidenten voorgedaan die de integriteit van het verkiezingsproces hebben beïnvloed. Wel zijn er meldingen gemaakt van vernielde verkiezingsborden. De samenwerking tussen OOV, politie en Team Verkiezingen is goed verlopen. Wel wordt aanbevolen om het veiligheidsdraaiboek verder uit te werken voor toekomstige verkiezingen.

5 Integrale conclusies

De evaluatie leidt tot vijf centrale conclusies.

1. De verkiezingen zijn betrouwbaar en zorgvuldig georganiseerd.
   De uitvoering voldoet aan de wettelijke eisen en er zijn geen onregelmatigheden geconstateerd die de verkiezingsuitslag of de betrouwbaarheid van het proces hebben beïnvloed.
2. De organisatie functioneert, maar los van elkaar.
   De samenwerking tussen de betrokken teams vormt een basis echter kan verbetering in integraliteit is wenselijk.
3. De communicatie heeft bijgedragen aan de zichtbaarheid.
   De brede inzet van communicatiekanalen heeft gezorgd voor zichtbaarheid van en aandacht voor de gemeenteraadsverkiezingen.
4. Politieke partijen vragen om meer uniformiteit.
   Met name ten aanzien van kandidaatstelling, verkiezingsborden en verkiezingsdebatten bestaat behoefte aan meer eenduidigheid ondanks dat er contact is tussen de politieke partijen en ambtelijke organisatie.
5. Verbeterkansen liggen in verdere professionalisering.
   Niet de uitvoering zelf, maar de standaardisering van processen vormt de belangrijkste ontwikkelopgave.

Verbeteragenda

Maatregel	Prioriteit	Verantwoordelijke	Planning
Actualiseren integraal verkiezingsdraaiboek	Hoog	Integraal projectleider	Q1 2027
Actualiseren beleidsregels campagne-uitingen	Hoog	Team Verkiezingen	2029
Verbeteren ondersteuning kandidaatstelling	Midden	Griffie / Team Verkiezingen	2029
Afsprakenkader met lokale omroepen	Midden	Team Communicatie	2029
Draaiboek uitslagenavond opstellen	Midden	Integraal projectleider	2029
Veiligheids- en calamiteitenprotocol actualiseren	Midden	OOV	2027
Structurele evaluatie na iedere verkiezing	Hoog	Concerncontroller	Structureel

De gemeenteraadsverkiezingen 2026 kunnen worden gekwalificeerd als een zorgvuldig georganiseerd democratisch proces. De hoge opkomst, het ordelijke verloop en de positieve waardering van zowel inwoners als politieke partijen vormen een stevige basis voor de toekomst. Tegelijkertijd laat deze evaluatie zien dat verdere professionalisering mogelijk is. Door de in dit rapport opgenomen verbetermaatregelen planmatig uit te voeren, kan de gemeente Eijsden-Margraten haar verkiezingsorganisatie verder versterken en de kwaliteit van toekomstige verkiezingen duurzaam borgen